

Оцінка життєздатності українських компаній під час війни через призму кількості діючих підприємств

Кирило Моїсєєв,

*аспірант кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
email: MoiseievKH@krok.edu.ua,
ORCID: 0009-0001-9626-8671*

Кризи трапляються все частіше і стають невід’ємною частиною сучасного світу – концепція, яка вказує на невизначеність, ризики та випробування, і стосується майбутнього, умов якого не можуть бути достатньо визначені. Особливо це актуально для України. За останні десять років країна стикнулася з початком війни у 2014 році, COVID-19 у 2020 році, повномасштабним вторгненням РФ в Україну у 2022 році. Все це супроводжуються різкими змінами в соціальній, економічній, політичній і інших сферах та впливає на організації, незалежно від їх розміру та діяльності. По-перше, через невизначене майбутнє для компанії, як і для людини, є ризик опинитися в кризі. По-друге, опинившись перед реальною проблемою компанії стикаються з операційною неготовністю протистояти та витримати тиск – економічний, фінансовий, соціальний тощо.

Немає єдиного показника життєздатності компанії. Натомість готовність (чи неготовність) та стійкість (або її відсутність) компаній та українського бізнесу в цілому до кризових ситуацій та ризиків, які вони несуть за собою, пропонуємо оцінити через показник кількості діючих підприємств, як індикатора життєздатності окремих компаній та бізнес-середовища в цілому.

Як свідчать дані Державної служби статистики України [1], кількість діючих підприємств в Україні (без урахування банків та фізичних осіб-підприємців) у 2023 році становила 81,2% від показника 2010 року, отже зниження на 19,8%.

Життєздатність українських компаній зазнала значного випробування через повномасштабне вторгнення у 2022 році, що призвело до найбільшого падіння кількості діючих підприємств (на 31%) порівняно з 2010 роком. Однак, попри ці виклики, у 2023 році спостерігалася позитивна динаміка — кількість підприємств зросла на 17,5% порівняно з попереднім роком, що свідчить про поступове відновлення економічної активності та життєздатності бізнесу. Найбільші втрати зафіксовані у таких секторах, як металургія, сільське господарство, операції з нерухомістю, будівництво та інші послуги. Примітно, що кількість діючих підприємств у 2023 році досягла рівня показників 2016 року, що вказує на адаптацію компаній до нових реалій.

Така динаміка підтверджується опитуванням, яке проводила Європейська Бізнес Асоціація [2]. Опитування проводилося з 16 лютого до 7 березня 2024 року, участь у ньому взяли 94 топ-менеджери членських компаній Європейської Бізнес Асоціації. Згідно цього опитування, 78% членських компаній Асоціації на початку 2024 року працювали в повному обсязі, тоді як на початку 2023 року повноцінно працювали 54%. Кількість компаній, що мали обмеження у роботі,

продовжило відповідно скорочуватись – з 46% на початку 2023 року до 21% на початку 2024 року. Найбільш поширеним обмеженням залишалось скорочення географії діяльності компаній. 21% від опитаних компаній працювало з обмеженням та 1% - не працювало.

Показник кількості діючих підприємств (без урахування банків та фізичних осіб-підприємців) відображає стабільність та активність юридичних осіб, що ведуть господарську діяльність, і може слугувати критерієм оцінки загального стану економіки та бізнес-інфраструктури. Це надає можливість оцінити життєздатність компаній по таких параметрах:

- стійкість та адаптивність. Висока кількість діючих підприємств свідчить про стійкість економічної структури та сприятливі умови для відновлення економіки країни після війни. Збереження кількості діючих підприємств в умовах воєнного стану є наслідком швидкої адаптації українського бізнесу до кризи та його здатності миттєво реагувати на зовнішні та внутрішні зміни. Тобто компанії, які змогли оперативнo адаптувати стратегії та процеси з метою збереження або відновлення операційної діяльності, мають високу життєздатність;

- конкурентоспроможність та диверсифікація. Під час початку повномасштабного вторгнення у лютому 2022 році значна частина ринків та логістичних ланцюгів була порушена або втрачена. Підтримання та відновлення діяльності активних підприємств демонструє здатність українських компаній швидко змінювати операційні моделі та впроваджувати інноваційні рішення для збереження своєї конкурентоспроможності та виходу на нові ринки збуту (наприклад, активна експансія Нової пошти в країни Європи). Багато компаній збільшило активність в напрямку диверсифікації видів діяльності, наприклад у проекти логістики, децентралізованої генерації або трейдингу електроенергії. Тобто збереження конкурентоспроможності та диверсифікація свідчать про високий рівень життєздатності українських компаній;

- довгострокова стратегія. Кількість діючих підприємств дозволяє оцінити, наскільки українські компанії змогли адаптувати свої стратегічні плани до нових реалій з метою успішного розвитку у довгостроковій перспективі. У ситуації воєнного стану компанії, які продовжують функціонувати, демонструють здатність не тільки підтримувати безперервність бізнесу та зберігати свої позиції на існуючих ринках, а ще й розвиватися. Це свідчить, що наявність стратегічних планів дозволяє сформувати необхідні фінансові резерви та ефективні механізми управління ризиками та є обов'язковою умовою для збереження життєздатності навіть у складних умовах. Згідно опитуванню Європейської Бізнес Асоціації [2], 46% опитаних компаній на початку 2024 року мали фінансові резерви на період більше року, 19% – на рік, 24% – на пів року та 6% – на кілька місяців;

- підтримка економічної активності. Високий рівень активних підприємств навіть свідчить про те, що компанії продовжують забезпечувати зайнятість, сплачувати податки та підтримувати виробничу діяльність, що є критичним для економічної стабільності та відновлення економіки України. Тобто компанії, які проводять політику активної економічної активності, а не виживання, мають

високу життєздатність. Згідно опитуванню Європейської Бізнес Асоціації [2], 88% респондентів на початку 2024 року виплачували заробітні плати у повному обсязі, при цьому 15% виплачували бонуси чи додаткові кошти. Водночас 43% компаній підвищили рівень заробітних плат співробітникам.

Таким чином, показник кількості діючих підприємств може бути основою для аналізу життєздатності компаній під час кризи, оскільки він дозволяє оцінити, наскільки компанії можуть адаптуватися до складних обставин, залишатися конкурентоспроможними, диверсифікувати та розвивати свою діяльність, що є критичним для формування стійкої економіки України.

Ключові слова: життєздатність, діюче підприємство, адаптація, стійкість, криза.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України.(2024). <https://www.ukrstat.gov.ua>
2. Європейська Бізнес Асоціація.(2024). Опитування «Бізнес в умовах війни».<https://eba.com.ua/2-z-5-seo-opytanyh-kompanij-eva-prognozuuyut-zrostannya-dohodiv-u-2024-rotsi>